

**„Разработване, обсъждане и приемане на Национален план за действие за енергия от
горска биомаса 2018-2027 г.“**

АНАЛИЗ

**на действащите европейски политики и регулации за горите и горското стопанство,
имащи отношение към използването на биомасата за производство на топло и
електроенергия**

**Консорциум „Фокус Системс – Дан Теа“
28.04.2017 г., гр. София**

Анализът е изготвен от екип експерти на „Консорциум „Фокус Системс – Дан Теа“ в изпълнение на договор №71/07.03.2017 г. за разработване на „Национален план за действие за енергия от горска биомаса 2018-2027 г.“ с Възложител – Изпълнителна агенция по горите.

В тази версия на документа са отразени препоръките на членовете на Експертния съвет на ИАГ от заседание на 19.04.2017г.

Въведение

Съгласно информация от Справочника на Европейския съюз (ЕС) за 2017 г.¹, горите на държавите членки на ЕС се разпростират върху 161 милиона хектара (4 % от горските площи по света). Те обхващат около 38 % от площта на Съюза. От социално-икономическа гледна точка експлоатацията на горите генерира ресурси, по-конкретно дървен материал. От 161 милиона хектара гори, 134 милиона са с дървопроизводствени функции, т.е. на разположение за добив и доставка на дървен материал (няма съществени правни, икономически или екологични ограничения за тази употреба). Освен това, в тези горски територии, добивът на дървесина представлява едва около две трети от годишния прираст. Основната употреба на дървения материал е за енергийни цели (42 % от обемите), при 24 % за дъскорезниците, 17 % за хартиената промишленост и 12 % за производството на дървесни плоскости и др. Около половината от потреблението на възобновяема енергия в ЕС е от дървесни източници. Освен това, горите осигуряват „недървесни“ продукти (различни от дървения материал). Те подпомагат също така някои услуги (лов, туризъм и т.н.). По този начин горите са източник на работни места, особено в селските райони. Горският отрасъл (горско стопанство, дърводобивна и дървопреработвателна промишленост и хартиена промишленост) представлява около 1 % от БВП на ЕС, а в него са заети около 2,6 милиона души.

Възобновяемите източници на енергия са важен фактор за преодоляването на промените в климата, заради своята устойчивост и приносът им за намаляване на емисиите на парникови газове. Те допринасят за подобряването на сигурността на енергийните доставки като съдействат за преодоляване на зависимостта от изкопаемите горива и от вноса на енергия от трети страни извън Съюза. Не на последно място възобновяемите източници стимулират икономическия растеж, иновациите и създаването на работни места, особено в селските райони.

Страните от Европейския съюз са лидери в технологиите за производство на енергия от ВИ (40-45% от световния капацитет за производство на енергия от ВИ се намира в ЕС).

Политиката на ЕС в областта на възобновяемите източници е определена още в чл. 194 от Договора за функционирането на Европейския съюз, който гласи, че в областта на

¹ Справочник на Европейския съюз за 2017 г., www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/bg/FTU_5.2.11.pdf

енергетиката Съюзът има за цел да насърчава разработването на нови и възобновяеми енергийни източници.

Развитието на ВИ за производство на енергия е пряко свързано с търговията с емисии от парникови газове. Анализът на развитие на европейските политики и законодателство в областта на ВИ и горите е свързан и с европейската схема за търговия с емисии (ЕСТЕ) в пакета Климат-Енергия. Най-общо периодиката в развитието на европейските политики и законодателство в тази област е следната: 2005-2007 г., 2008-2012 г. и 2013-2020 г. За целите на настоящия анализ ще бъде направен преглед само на политиките и законовата уредба, пряко свързани с ВИ и с горското стопанство.

За постигане целта на анализа е направен хронологичен преглед на развитието на политиката на Европейския съюз в областта на възобновяемите източници и горите като един от основните източници на биомаса. Представени са и са коментирани актуалните политики и регулации в областта на възобновяемите източници, горите и горското стопанство, които имат отношение към използването на биомасата за производство на топло и електроенергия.

I. Хронология на развитие на европейските политики и законодателство в областта на горите и горското стопанство и на ВИ от началото на 21 век

Тъй като в Договорите за присъединяване на държавите-членки на ЕС, горите и горския сектор не се споменават конкретно, ЕС не разполага с обща политика в областта на горското стопанство. Политиката в областта на горското стопанство продължава да бъде преди всичко в сферата на компетентност на отделните държави. При все това, редица действия на европейско равнище оказват въздействие върху горите в ЕС и трети държави.

В началото на 21 век действа приетата с решение на Съвета от 15 декември, 1998 г. **Стратегия на Европейския съюз за горското стопанство**². Стратегията създава рамка за действия в горите в подкрепа на устойчивото управление на горите, базирано на координация на горските политики на отделните страни членки и общностите политики и

² Стратегия на Европейския съюз за горското стопанство <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1999:056:0001:0004:en:PDF>

инициативи, свързани с горите и горското стопанство. За подпомагане изпълнението на този документ в края на 2006 г. е приет **План за действие 2007 - 2011 г.**³

През септември 2013 г. Европейската комисия прие **„Нова стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство“**⁴, в която се предлага нова европейска референтна рамка за изготвянето на секторните политики, които имат отражение върху горите. Основните ръководни принципи на тази стратегия са устойчивото управление на горите и насърчаването на тяхната многофункционална роля, ефикасното използване на ресурсите и отговорността на ЕС по отношение на горите в световен мащаб. Този документ предоставя също така стратегически насоки за действията на Европейската комисия и държавите-членки. Например, Комисията е предвидила да изготви критерии за устойчиво управление на горите. Стратегията се придружава от ръководна схема (SWD(2013)343), в която се посочват мерките за реагиране на предизвикателствата в европейската дърводобивна промишленост.

В Новата стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство² относно биомасата за енергия ясно е посочено „понастоящем горската биомаса е най-важният източник на възобновяема енергия и вече съставлява около половината от общото потребление на енергия от възобновяеми източници в ЕС.“ Съгласно националните планове за действие относно енергията от възобновяеми източници, използването на биомаса за отопление, охлаждане и производство на електроенергия ще осигурява около 42 % от целевия 20-процентен дял на енергията от възобновяеми източници до 2020 г.

През м. април 2015 г., Европейският парламент прие „Резолюция на Европейския парламент от 28 април 2015 г. относно новата стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство (2014/2223(INI))(2016/C 346/03)“⁵, в която са набелязани много важни констатации, предложения, заключения и др., свързани с Новата стратегия на ЕС за горите. С нея се потвърждава, че „Европейският съюз не е компетентен да разработва обща политика в областта на горското стопанство, но някои от политиките на Съюза могат да

³ План за действие 2007 - 2011 г. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?qid=1420538107209&uri=CELEX:52006DC0302>

⁴ Нова стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство, Брюксел, 20.09.2013, COM(2013)659 final, http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:21b27c38-21fb-11e3-8d1c-01aa75ed71a1.0002.01/DOC_1&format=PDF

⁵ Резолюция на Европейския парламент от 28 април 2015 г. относно нова стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство (2014/2223(INI))(2016/C 346/03),P8_TA(2015)0109, Официален вестник на Европейския съюз (2016/C 346/03)

имат отражение върху националните политики в областта на горското стопанство, докато държавите-членки вземат решенията за политическите подходи по отношение на горското стопанство и горите.“ Освен това, са регламентирани важни за горския сектор въпроси, като тези за важността на горите, горското стопанство и сектора на горското стопанство за икономиката и обществото и ефективното използване на дървесните ресурси като устойчива суровина. Подчертава се, че както използването на дървесината и други продукти, получени от дърводобива, като възобновяеми и благоприятни за климата суровини, от една страна, така и устойчивото управление на горите, от друга страна, трябва да играят важна роля за изпълнението на социално-политическите цели на ЕС, като енергиен преход, смекчаване на последиците от изменението на климата, и приспособяване, както и за изпълнението на целите на стратегията „Европа 2020“ и целите за биологично разнообразие.

През септември 2015 г. ЕК приема **Многогодишен план за изпълнение на новата стратегия на ЕС по горите**⁶. В него са заложили конкретни действия за периода 2015-2020 г., отговорните институции, периода за изпълнение на различните дейности, както и очакваните резултати. Планът е структуриран в осем приоритетни области на Стратегията на ЕС за горите, осигуряващи дейности и целеви дати за всяка област.

В рамките на своята политика в областта на климата, в допълнение към участието си в общите преговори за намаляване на емисиите на парникови газове, ЕС направи първи стъпки за интегриране на селското и горското стопанство в политиката в областта на климата с приемането на Решение (ЕС) №529/2013 относно правила за отчитане на емисиите и поглъщанията на парникови газове, дължащи се на дейности във връзка със земеползването, промените в земеползването и горското стопанство)⁷. Секторът „Земеползване, промени в земеползването и горско стопанство“ (ЗПЗГС) в Съюза представлява нетен поглъстител, който отстранява парниковите газове от атмосферата в количество, съответстващо на значителен дял от общите емисии на парникови газове на Съюза. Дейностите в сектора ЗПЗГС водят до антропогенни емисии и поглъщания на

⁶ Multi-annual Implementation Plan of the new EU Forest Strategy, Brussels, 3.9.2015, SWD(2015) 164 final
<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2015/EN/10102-2015-164-EN-F1-1.PDF>

⁷РЕШЕНИЕ № 529/2013/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 21 май 2013 година,
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D0529&from=BG;>

парникови газове като последица от промените в количествата въглерод, съдържащи се в растителността и почвите, както и до емисии на парникови газове, различни от въглеродния диоксид. Увеличеното устойчиво използване на продукти от добита дървесина може значително да ограничи емисиите и да увеличи поглъщанията на парникови газове от атмосферата. Правилата за отчитане следва да отразяват по подходящ начин положителния принос за поглъщания на парникови газове в дървесина и продукти на основата на дървесина, както и да допринасят за засилено използване на горите като ресурс в рамките на устойчивото управление на горите и за засилено използване на продукти от дървесина.

Въпреки, че подкрепата за използването на възобновяеми енергийни източници е една от основополагащите политики на Европейския съюз, едва през 2007 г. чрез **Лисабонската стратегия** се поставя началото на създаване на политики и законодателство, което да обвързва държавите-членки с конкретни ангажименти и цели за постигане. Преди този период темата отново е в дневния ред на Съюза, но по-скоро чрез реализирането на политиките в областта на общия пазар и околната среда като се разчита основно на доброволното сътрудничество на държавите в съюза.

В периода преди 2007 г. все пак са изготвени и приети редица програмни и нормативни документи. Още през 1997 г. ЕС публикува „**Бяла книга за възобновяемата енергия**“, в която се обявява целта до 2010г. делът на възобновяемата енергия да се удвои и да достигне 12 %.

През този период се приемат и двата основни законодателни документа (директивите 2001/77/ЕО⁸ и 2003/30/ЕО⁹), които осигуряват рамката за действие и определят цели за 2010 г. за всички държави членки, както и необходимите действия за подобряване на растежа, развитието и достъпа до мрежата на възобновяемата енергия. Директива 2001/77/ЕО определя, че до 2012 г. 21% от електроенергията, произвеждана в държавите-членки трябва да идва от възобновяеми източници.

През 2005 г. се приема и **План за действие за биомасата**¹⁰, който насочва вниманието и фокусира усилията на държавите-членки към разработване на наличните ресурси от биомаса.

⁸ Директива 2001/77/ЕС на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз от 27/09/2001 г. в подкрепа на произведената от ВИ електроенергия във вътрешния пазар на електроенергия

⁹ Директива 2003/30/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 8 май 2003г. относно насърчаването на използването на биогорива и други възобновяеми горива за транспорт

¹⁰ План за действие за биомасата (COM/2005/0628)

Планът за действие признава, че Европа може да се справи със зависимостта си от изкопаеми горива и от вноса на енергия като използва биомасата като ключов ресурс за осигуряване на устойчива енергия и сигурност на енергийните доставки в Европа. През 2005г. от биомаса се генерира почти половината от цялата енергия от ВИ в ЕС, което обаче покрива едва 4% от енергийните нужди на Съюза. Чрез Плана за действие ЕС си поставя за цел да увеличи повече от два пъти използването на биомасата за енергия до 2010 г. В същото време се определят и три сектора, в които биомасата би следвало да се използва приоритетно (производство на топлинна и електрическа енергия и транспорт). Европейският план за действие насърчава държавите-членки да приемат национални планове за действие за биомасата.

Други по-важни документи от този период са:

- **Насърчаване на електрическата енергия от ВИ – оценка на въздействието,** 07.12.2005 г.;
- **Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ,** 07.12.2005 г.;
- **Стратегия на ЕС за биогоривата,** 08.02.2006 г.

През 2006 г. се публикува и „Зелена книга - Европейска стратегия за устойчива, конкурентна и сигурна енергия“ (COM(2006) 105) и „Зелена книга - Последващи действия, Доклад за напредъка по отношение на електроенергията от възобновяеми източници“ (COM(2006) 849).

Най-общо оценките и докладите за напредъка по изпълнението на целите отчитат бавен ръст и изразяват несигурност, че целите могат да бъдат постигнати. Като основни причини за това се посочват индикативният характер на националните цели и несигурната инвестиционна среда, създавана от съществуващата правна рамка.

Началото на новата политика в областта на възобновяемите източници е положено в Съобщение от 10 януари 2007 г. на Европейската комисия, озаглавено „**Пътна карта за възобновяемите енергийни източници - Възобновяемите енергийни източници през 21 век: изграждане на по-устойчиво бъдеще**“¹¹.

¹¹ „Пътна карта за възобновяемите енергийни източници - Възобновяемите енергийни източници през 21 век: изграждане на по-устойчиво бъдеще“ (COM(2006)0848)

Новото европейско енергийно законодателство може да бъде групирано в рамките на три стратегически нормативни пакета. Като цяло то е доминирано от концепцията за поемане на задължителни ангажименти от държавите-членки и ефективен мониторинг на тяхното изпълнение.

Първият общ пакет от директиви, решения и регламенти в областта на климата и енергетиката е предложен от Европейската комисията през януари 2008 г. и е приет от Европейския парламент в края на същата година.

Основните цели на ЕС в областта на климата и енергетиката за периода до 2020 г., са определени в Съобщение на Европейската комисия „20 20 до 2020 – Възможността на Европа за промяна в климата“ (COM(2008) 30).

Поставени са три основни цели, които след това са подкрепени и със съответното законодателство:

- 20 % намаление на нивата на парникови газове (в сравнение с нивата от 1990 г.);
- Увеличаване на дела на потребяваната енергия от възобновяеми източници на 20 % на ниво ЕС;
- Подобряване с 20 % на енергийната ефективност.

В Стратегията „Европа 2020 – Стратегията за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж“ (COM(2010) 2020) горните цели отново са потвърдени като една от водещите цели на ЕС до 2020 г. - „постигане на целите „20/20/20“ по отношение на климата/енергията (включително намаляване на емисиите с допълнителни 30 %, ако условията са подходящи)“.

В по-конкретен план от законодателния пакет „Климат-енергетика“, трябва да бъде разгледана **Директива 2009/28/ЕО на ЕП и ЕС за насърчаване на използването на енергия от ВЕИ**¹². В директивата се задава обща обвързваща цел за ЕС - да се постигне 20 % дял на възобновяемата енергия до 2020 г. и пазарен дял на биогоривата от минимум 10 % през 2020 г., която трябва да бъде изпълнена съвместно от всички държави-членки. В Приложение I към Директивата се определят и националните общи цели за дела на енергията от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия през 2020 г. Тези цели са различни за различните държави като отчитат наличните ресурси,

¹² Директива 2009/28/ЕО на ЕП и ЕС, Официален вестник на Европейския съюз от 5.6.2009 г./L 140/16 BG, Доклад за напредъка в областта на енергията от възобновяеми източници, Брюксел, 15.6.2015 г., COM(2015) 293 final

технологии и други специфични характеристики. Така за България например е определена цел от 16 % дял до 2020 г., докато Швеция например се ангажира да постигне 49 % дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия до 2020 г.

Директива 2009/28/ЕО подобрява и правната рамка за насърчаване на енергията от възобновяеми източници, задължава държавите-членки да разработят национални планове за действие относно енергията от възобновяеми енергийни източници, създава механизми за сътрудничество, които да подкрепят постигането на целите, определя изискванията за критериите за устойчивост на биогоривата и не на последно място определя сроковете, формата и начините на докладване на индивидуалния напредък на всяка държава-членка.

В Директива 2009/28/ЕО е обърнато и специално внимание на горското стопанство като в нея се отбелязва, че „за да използват пълния потенциал на биомасата, Общността и държавите-членки следва да насърчават по-широко използване на съществуващите запаси на дървесина и развитие на нови системи в областта на горското стопанство.“

Вторият стратегически енергиен пакет на ЕК е от края на 2008 г., като визира нова стратегия за създаването на енергийна солидарност между държавите членки, нова политика за енергийни мрежи и комплекс от мерки в областта на енергийната ефективност и др. Енергията от възобновяеми източници играе ключова роля в дългосрочната стратегия на Комисията, описана в нейната „Енергийна пътна карта за периода до 2050 г.“¹³. Публикувана през 2011 г. Пътната карта очертава различните сценарии за развитие на сектора като отчита, че поради значимите инвестиции, необходими за подмяна на остарялата инфраструктура, е важно инвеститорите, правителствата и гражданите да имат сигурност в посоката, в която ще продължи да се развива и регулира сектора. Предложените в Пътната карта сценарии за декарбонизация за енергийния сектор сочат дял на енергията от възобновяеми източници от най-малко 30 % до 2030 г. В Пътната карта, обаче, се допуска също, че без по-нататъшна намеса ръстът на енергията от възобновяеми източници ще се забави след 2020 г.

Един от важните документи от третия период 2013-2020 г. на политиките и законодателството на ЕК и ЕС от „Климат и енергетика“, ориентирани към развитието на ВИ, е Зелената книга, озаглавена „Рамка за 2030 г. за политиките в областта на климата и

¹³ Енергийна пътна карта за периода до 2050 г., (COM(2011)0885)

енергетиката“¹⁴, на базата на която в свое Съобщение от 22 януари 2014 г., „Рамка за политиките в областта на климата и енергетиката през периода 2020—2030 г.“¹⁵, Комисията предлага държавите-членки вече сами да определят своите национални цели за енергията от възобновяеми източници след 2020 г. като за обща цел на Съюза до 2030 г. се определя постигането на 27 % дял на енергията от възобновяеми източници в потреблението на енергия или планира се увеличение със 7 % спрямо целите за 2020 г.

По този начин, счита Комисията, ще бъде дадена „по-голяма гъвкавост на държавите членки да постигнат своите цели за намаляване на емисиите на парникови газове по най-ефективния начин по отношение на разходите съобразно специфичните условия в тях, енергийните миксове и мощностите за производство на енергия от възобновяеми източници.“

В рамките на своята политика в областта на климата, в допълнение към участието си в общите преговори за намаляване на емисиите на парникови газове, ЕС направи първи стъпки за интегриране на селското и горското стопанство в политиката в областта на климата с приемането на Решение (ЕС) №529/2013 относно правила за отчитане на емисиите и поглъщанията на парникови газове, дължащи се на дейности във връзка със земеползването, промените в земеползването и горското стопанство)¹⁶.

В броя от 12.11.2010 г. на Официален вестник на ЕС е публикуван приетия през месец октомври **Регламент № 995/2010**¹⁷ на Европейския парламент и на Съвета за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал. С влизането му в сила се определят задължения на физически или юридически лица, които пускат на пазара дървен материал или изделия от дървен материал във всички държави членки на ЕС. Този правен документ има за цел основно да регулира търговията с дървесина и продукти от дървесина със страни извън ЕС, с цел ограничаване вноса на незаконно добита суровина.

На паневропейско ниво следва да се посочи създаването и функционирането на **Министерската конференция за опазване на горите в Европа** (<http://foresteurope.org>), която представлява доброволен политически процес за подпомагане устойчивото

¹⁴ Рамка за 2030 г. за политиките в областта на климата и енергетиката, (COM(2013)0169)

¹⁵ Рамка за политиките в областта на климата и енергетиката през периода 2020—2030 г.,(COM(2014)0015)

¹⁶ Решение № 529/2013/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 година, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D0529&from=BG;>

¹⁷ Регламент № 995/2010 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал;

управление на горите в Европа. До настоящия момент са проведени 7 официални конференции - в Страсбург, Хелзинки, Лисабон, Виена, Варшава, Осло и Мадрид, като от 2009 г. процесът е познат като "Гори Европа". Общо 46 държави членуват в този процес, а 14 държави извън Европа и 45 международни организации имат статут на наблюдатели. Един от основните резултати от работата на Министерската конференция е приемането на Пан-европейски критерии и индикатори за устойчиво управление на горите. Критерий 6: Поддържане на други социално-икономически функции и условия включва индикатор 6.9 "Енергия, произведена от дървесина", който има за цел да посочи дялът на енергията, произведена от дървесина от общото количество доставена енергия, класифициран по произход на дървесината.

През 2011 г. в Осло държавите членки на конференция вземат решение за стартиране на работата по Правно обвързващо споразумение за горите, което към настоящия момент все още не е финализирано. На седмата министерска конференция в Мадрид проведена през 2015 г.¹⁸, на паневропейско ниво е подписана Министерска резолюция 1 „Горският сектор в центъра на зелената икономика”, в която е приветствана дейността в областта на зелената икономика и социалните въпроси на глобално и регионално ниво. Оценено е, че ситуация предоставя възможности за създаване на заетост и подобряване на стойността на горите, както и замяната на по-енергоемки строителни материали с дървесина и увеличаване на биомасата за производство на енергия. В подписаната от Министрите резолюция се поема ангажимент за укрепване ролята на устойчивото управление на горите в зелената икономика, укрепване на социалните му аспекти и включване на стойности на услугите, предлагани от горски екосистеми в зелената икономика. Страните се съгласяват да обменят информация относно политическите мерки за използването на дървесина от устойчиви източници, както и от възобновяеми ресурси в зелената и био ориентираната икономика.

II. Анализ и обсъждане

В новата **Стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство**⁴, относно биомасата за енергия ясно се казва, че около 42 % от дървесината на страните членки се използва за производство на енергия, като на тях се падат около 5 % от общото

¹⁸ Седма министерска конференция за опазване на горите в Европа, http://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/Forest_Europe_Madrid_proceedings.pdf

потребление на енергия в ЕС. Според националните планове за действие в областта на енергията от възобновяеми източници, биомасата ще продължава да бъде основният източник на енергия от възобновяеми източници през 2020 г. Така горската биомаса, и недървесните горски продукти, към които има все по-голям пазарен интерес, предоставят възможности за запазване или създаване на работни места и диверсифициране на доходите в нисковъглеродна екологична икономика.

В приетата през м. април 2015 г. Резолюция на Европейския парламент от 28 април 2015 г. относно новата стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство⁵ са разписани множество текстове пряко свързани с поощряването на действията на страните членки на ЕС за употребата на горско-дървесната биомаса за енергия:

Признава се, че горската биомаса е важен източник на възобновяема енергия и че европейските гори имат значителен принос за усилията за смекчаване на изменението на климата.

Изразява се категорична подкрепа за ефективното използване на дървесината като възобновяема суровина.

Отчита се, че използването на дървесина за енергийни цел е важно като средство за борба с енергийната бедност и открива нови бизнес възможности.

Отбелязва се засиленото търсене на дървесина в резултат на използване на базираните на биомаса възобновяеми енергийни източници, както и необходимостта от нови начини за увеличаване на наличието на дървесина и др.

В приетия през септември 2015 г. от ЕК като работен документ **Многогодишен план за изпълнение на стратегията на ЕС за горите**⁶, са набелязани по-важните приоритетни области, стратегически ориентации и действия.

За периода 2015-2017 г. като първа стъпка, работата на службите на ЕК се концентрира върху следните приоритети – подобряване на конкурентоспособността на сектора на горското стопанство, проучване на потенциалните възможности за създаване на устойчива биомаса от всички източници, включително и от горското стопанство за различни приложения. Това ще осигури на ЕС полезна информация за потенциала на горската биомаса и възможностите за устойчиво мобилизиране на дървесината в ЕС в подкрепа на развитие на устойчива биоикономика.

Набелязани са и действия по девет приоритетни области със съответните стратегически ориентации и действия, от които интерес за нас представляват:

Приоритетна област 2 - Насърчаване на конкурентоспособността и устойчивостта на дървопреработвателната промишленост на ЕС, био-енергия и по-широкото използване на горите за екологичната икономика, както и на суровините, получени от тях, възможности за предоставяне, запазване или създаване на работни места и разнообразяване на доходите чрез развитие на ниско-въглеродна зелена икономика. Заложени са стратегически ориентации за:

- по-пълно проучване и насърчаване използването на дървесината като устойчива, възобновяема, щадяща климата и околната среда суровина;
- оценяване ползите за климата при използване на материали и енергия получени от дърводобива, горската биомаса и продукти от дървесина и ефекта на стимули за използването на биомасата от горите в създаването на нарушения на пазара;
- оценка на потенциалните доставки на дървесина за улесняване и увеличаване на устойчиво мобилизиране дървесината;
- разработване на добри практики за това и за принципа на „каскадното използване на дървесината“, както и за енергийно и ресурсно ефективни производствени процеси;
- разработване на обективни, амбициозни и доказуеми критерии за управление на устойчив горски сектор в ЕС, които да могат да се прилагат в контекста на различните политики, независимо от крайната употреба на горската биомаса.

Приоритетна област 3 "Значението на горите за променящия се климат" - горите могат да помогнат за смекчаване на изменението на климата, и свързаните с това екстремни метеорологични явления, и следователно трябва да поддържат и повишаване на тяхната устойчивост и способността за адаптация. Заложени са стратегически ориентации за прилагане на конкретни мерки от държавите-членки за увеличаване на потенциала на техните гори за смекчаване на климатичните промени чрез намаляване на вредните емисии, включително чрез каскадно използване на дървесината, като се има предвид, че с програма LIFE за действия по климата и финансирането за развитие на селските райони могат да се насърчават и подкрепят нови или съществуващи горскостопанските практики, които ограничават емисиите или увеличават нетната биологичната продуктивност (т.е. премахват CO₂).

Приоритетна област 6 - Нови и иновативни горски и дървесни продукти с добавена стойност. Предвижда се последователна и амбициозна изследователска програма на ЕС в областта на горското стопанство да стимулира иновациите в сектора, със заложена стратегическа ориентация чрез която Европейската Комисия ще подпомага държавите-членки и заинтересованите страни при осъществяване на трансфер на технологиите и научните познания за горски практики и на пазара, по-специално чрез програма Хоризонт 2020 и Европейското партньорство за иновации в селското стопанство, производителността и устойчивостта, в подкрепа на разработването на нови продукти с по-висока добавена стойност.

В рамките на своята политика в областта на климата, в Решение (ЕС) №529/2013 относно правила за отчитане на емисиите и поглъщанията на парникови газове, дължащи се на дейности във връзка със земеползването, промените в земеползването и горското стопанство)⁷ секторът Земеползване, промени в земеползването и горско стопанство в Съюза е определен като нетен поглъстител, който отстранява парниковите газове от атмосферата в количество, съответстващо на значителен дял от общите емисии на парникови газове на Съюза. Дейностите в сектора ЗПЗГС водят до антропогенни емисии и поглъщания на парникови газове като последица от промените в количествата въглерод, съдържащи се в растителността и почвите, както и до емисии на парникови газове, различни от CO₂. Заложено е че, увеличеното устойчиво използване на продукти от добита дървесина може значително да ограничи емисиите и да увеличи поглъщанията на парникови газове от атмосферата.

Първият отчетен период за отчитане на емисиите и поглъщанията на парникови газове е от 1 януари 2013 г. до 31 декември 2020 г. Въведени са референтни стойности и правила за отчитане във връзка с продуктите от добита дървесина. Регламентирани са мерки, които могат да бъдат включени в информацията за действията с сектор ЗПЗГС, както и мерки за заместване на енергийни суровини и материали с висока въглеродна интензивност с продукти от добита дървесина.

В областта на възобновяемите енергийни източници, състоянието на по-важните политики, стратегически и програмни документи е следното:

В документа на ЕК и ЕС **„Пътна карта за възобновяемите енергийни източници - Възобновяемите енергийни източници през 21 век: изграждане на по-устойчиво**

бъдеще¹¹ от 2007 г. се определя дългосрочна стратегия за енергията от възобновяеми източници в ЕС до 2020 г. В него са предложени задължителна цел за 20 % дял на енергията от възобновяеми източници в потреблението на енергия в ЕС до 2020 г., задължителна цел за достигане на 10 % дял на биогоривата в потреблението на горива в транспортния сектор до 2020 г. и създаване на нова законодателна рамка, което е прието на пролетното заседание на Европейския съвет. Тогава политическите ръководители на ЕС одобряват и целите за 2020 г. които включват тъй нар. „**трите 20 до 2020**“, а именно:

- 20 % увеличаване на енергийната ефективност;
- 20 % намаляване на емисиите парникови газове спрямо нивата им от 1990 г.;
- 20 % дял на енергията от възобновяеми източници в общото потребление на енергия(възможност за повишаване до 30 %, 10 % дял на биогоривата в транспорта).

Директива 2009/28/ЕО на ЕП и ЕС за насърчаване на използването на енергия от ВЕИ¹² със своята правно обвързваща цел за 20 % дял на енергията от ВЕИ в ЕС, целта за съответен дял от 10 % в транспорта и обвързващите национални цели за 2020 г. съставлява неразделна част от енергийната политика и законодателство на ЕС. За да използват пълния потенциал на биомасата, Общността и държавите-членки следва да насърчават по-широко използване на съществуващите запаси от дървесина и развитие на нови системи в областта на горското стопанство. Всяка държава-членка трябва да осигури нейният дял на енергия от ВЕИ в брутното КЕП през 2020 г. да е поне равен на нейната цел за общия дял на енергията от ВЕИ, който за България от 9,4 % за 2005 г., трябва да нарасне на минимум 16 % до 2020 г., а дела на биогоривата в транспорта през 2020 г. трябва да е поне 10 % от КЕП в транспорта.

В европейския сектор на ВЕИ днес са заети около 1,15 милиона души. Като насърчават и свързаните с развитието и иновациите аспекти на технологиите за ВЕИ, Директивата и заложените в нея цели за ВЕИ представляват неразделен елемент от европейската стратегия за растеж, промишлени иновации, технологично лидерство и конкурентоспособност, както и за намаляване на емисиите. В сектора на отоплението и охлаждането 22 държави членки са постигнали целите си и само шест (Дания, Ирландия, Франция, Нидерландия, Португалия, Словакия) не са достигнали планираните нива за дела на енергията от ВЕИ в този сектор за 2013 г. За същата година, твърдата биомаса е имала все още най-голям дял в производството на топлинна енергия от ВЕИ, като са произведени 73 000 ktoe топлинна

енергия от ВЕИ, което е значително над кривата по националните планове за действие за енергия от възобновяеми източници (НПДЕВИ). Производството на топлинна енергия от твърда биомаса е било значително над кривата в 21 държави членки. В доклада на Европейската комисия изготвен през 2014 г. относно напредъка в областта на енергията от ВИ е разгледана и степента на устойчивост на производството на твърда и газообразна биомаса за целите на генерирането на топлинна енергия и електроенергия.¹⁹ Докладът включва информация за текущите и планирани действия на ЕС за увеличаване до максимум на ползите от използване на биомаса, като в същото време се избягват вредите за околната среда. Приблизително една шеста от производството на топлинна енергия от биомаса е от инсталации с топлофикационни мрежи, докато по-голямата част все още е базирана на децентрализирани съоръжения. Освен това, децентрализираното производство на топлинна енергия от биомаса също нараства по-бързо в абсолютно изражение от производството на топлинна енергия от биомаса в топлофикационни системи. Най-големите потребители на топлинна енергия от биомаса са Франция с 10,2 млн. т н.е. и Германия с 8 млн. т н.е.

Известно е, че дървесината е основния източник на биоенергия, която се използва от хиляди години за производство на топлина, а напоследък и на електричество. Горско-дървесната биомаса, може да се използва като суровина за производство на брикети, пелети, енергийни трески (чипс) и др. твърди горива, като гориво за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия, за директно изгаряне за отопление, получаване на топла вода за бита и др. Има и много други видове биомаса - като отпадъците от дърводобива и дървопреработката, растения, остатъци от селското стопанство, както и органичните компоненти на битови и индустриални отпадъци. Освен това, ресурсите на биомаса са естествено и изкуствено възобновяеми, в т.ч. чрез създаване на енергийни култури от бързорастящи дървесни и храстови видове подходящи за биомаса, с възможности за многократно реколтиране и др.

III. Изводи и заключения

Краткият хронологичен преглед и анализ на европейските политики, стратегически и програмни документи и регулации в областта на ВИ и горите показва, че има разработени

¹⁹ Доклад за напредъка в областта на енергията от възобновяеми източници, Брюксел, 15.6.2015 г. COM(2015) 293 final,{SWD(2015) 117 final}

сравнително добри политики, закони, наредби и др., но те не конкретизират достатъчно възможностите и ролята на горско-дървесната биомаса за използването ѝ за енергийни цели. Необходимостта от конкретен стратегически документ за очертаване ролята на горско-дървесната биомаса за производство на енергия доведе до необходимостта от разработването на настоящия План за действие, като в допълнение е подходящо приемането на съответни текстове в нормативната уредба, уреждащи и стимулиращи тази важна за страната суровина.

Прегледът и анализът на европейските политики и регулации в областта на възобновяемите източници на енергия, свързани с горско-дървесната биомаса за производство на топло и електроенергия, налагат следните изводи и заключения:

- Възобновяемите източници на енергия са във фокуса на европейските политики и ЕС целенасочено и дългосрочно стимулира тяхното използване;
- Има разработени голям набор от политики и регулации, но държавите-членки имат свободата да вземат собствени решения за националните си приоритети, цели и политики като ги съобразяват с формулираните приоритети на ниво ЕС.
- Политиката на ниво ЕС се нуждае от актуализиране и прецизиране като се отчете постигнатият напредък и ефективността на досега използваните инструменти, а не на последно място и на променящата се ситуация в глобален мащаб. Самият ЕП и ЕК в свои резолюции и други документи предлагат мерки, допълнения и други действия за подобряване на съответните политики и документи, включително и в ключовата Директива 2009/28/ЕО относно насърчаването на използването на енергия от възобновяеми източници.
- Европейските политики и регулации отделят относително периферно значение на възможностите и ролята на горско-дървесната биомаса и използването ѝ за енергийни цели.
- Изпълнението на стратегията на ЕС за горите би било подобро, ако бъде подкрепено от подходяща координация с налично финансиране от ЕС, включително от ЕЗФРСР;
- Необходимо е ЕК възможно най-скоро да разработи, съвместно с държавите членки и заинтересованите страни, набор от амбициозни, обективни и доказуеми критерии и показатели за устойчиво управление на горите, като тези критерии следва да бъдат

в съответствие с изискванията на „Forest Europe“ (Министерска конференция за опазване на горите в Европа)²⁰, които формират общоевропейска основа за докладване относно устойчивото управление на горите и основа за сертифициране на устойчивостта, като отчитат разнообразието от видове гори в Европа;

- Независимо от постигнатия значителен напредък в преговорите в рамките на „Forest Europe“ относно сключването на правно-обвързващо споразумение, „Европейска конвенция за горите“²¹ като задължителна рамка за устойчиво управление на горите и за по-добро балансиране на интересите в политиката в областта на горското стопанство е необходимо държавите членки и Комисията да положат всички необходими усилия, за да възобновят преговорите и да ги доведат до успешен край;
- Необходимо е в Стратегията на ЕС за горите да се установят връзки между стратегиите и плановете за финансиране на ЕС и на държавите членки и да се засили съгласуваността по отношение на планирането, финансирането и изпълнението на междусекторните дейности;
- Хоризонталното естество на въпросите в областта на горското стопанство изисква сътрудничество между различните Генерални дирекции на ЕК при разглеждането на мерки, които могат да засегнат специфичния характер на устойчивото управление на горите и свързаните промишлени отрасли, поради което е необходимо ГД „Околна среда“, ГД „Действия по климата“, ГД „Земеделие и развитие на селските райони“, ГД „Енергетика и транспорт“, ГД „Научни изследвания и иновации“ и другите имащи отношение генерални дирекции към ЕК да работят съвместно и стратегически, за да гарантират ефективното изпълнение на стратегията чрез засилена координация и комуникация;
- Необходимо е ЕК да изпълнява Стратегията на ЕС за горите чрез активното прилагане на Многогодишния план за действие, и да докладва ежегодно на Европейския парламент за напредъка, постигнат при изпълнението на конкретните действия в рамките на стратегията.

²⁰ Forest Europe — Конференция на министрите относно защитата на горите в Европа, междудържава комисия за договаряне и сключване на правнообвързващо споразумение относно горите в Европа: <http://www.foresteuropa.org/>

²¹ Европейска конвенция за горите, <http://www.forestnegotiations.org/>

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Справочник на Европейския съюз за 2017 г., www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/bg/FTU_5.2.11.pdf;
2. Стратегия на Европейския съюз за горското стопанство, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1999:056:0001:0004:en:PDF>;
3. План за действие 2007 - 2011 г., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?qid=1420538107209&uri=CELEX:52006DC0302>;
4. Нова стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство, Брюксел, 20.09.2013, COM(2013)659 final, http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:21b27c38-21fb-11e3-8d1c-01aa75ed71a1.0002.01/DOC_1&format=PDF;
5. Резолюция на Европейския парламент от 28 април 2015 г. относно нова стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство (2014/2223(INI))(2016/C 346/03),P8_TA(2015)0109, Официален вестник на Европейския съюз (2016/C 346/03);
6. Multi-annual Implementation Plan of the new EU Forest Strategy, Brussels; 3.9.2015,SWD(2015) 164 final, <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2015/EN/10102-2015-164-EN-F1-1.PDF>;
7. Решение № 529/2013/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 година, <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D0529&from=BG>;
8. Директива 2001/77/ЕС на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз от 27/09/2001 г. в подкрепа на произведената от ВИ електроенергия във вътрешния пазар на електроенергия;
9. Директива 2003/30/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 8 май 2003г. относно насърчаването на използването на биогорива и други възобновяеми горива за транспорт;
10. План за действие за биомасата (COM/2005/0628);
11. Пътна карта за възобновяемите енергийни източници - Възобновяемите енергийни източници през 21 век: изграждане на по-устойчиво бъдеще“ (COM(2006)0848);
12. Директива 2009/28/ЕО на ЕП и ЕС, Официален вестник на Европейския съюз от 5.6.2009 г./ L 140/16 ВГ, Доклад за напредъка в областта на енергията от възобновяеми източници, Брюксел, 15.6.2015 г. COM(2015) 293 final;
13. Енергийна пътна карта за периода до 2050 г., (COM(2011)0885);

14. Рамка за 2030 г. за политиките в областта на климата и енергетиката, (COM(2013)0169);
15. Рамка за политиките в областта на климата и енергетиката през периода 2020—2030 г.,(COM(2014)0015);
16. Решение № 529/2013/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 година, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D0529&from=BG>;
17. Регламент № 995/2010 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32010R0995>;
18. Седма министерска конференция за опазване на горите в Европа, Мадрид, 2015, http://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/Forest_Europe_Madrid_proceedings.pdf;
19. Доклад за напредъка в областта на енергията от възобновяеми източници, Брюксел, 15.6.2015 г. COM(2015) 293 final, {SWD(2015) 117 final};
20. Forest Europe — Конференция на министрите относно защитата на горите в Европа, междудържавна комисия за договаряне и сключване на правнообвързващо споразумение относно горите в Европа: <http://www.foresteurope.org/>;
21. Европейска конвенция за горите, <http://www.forestnegotiations.org/>.

**„Разработване, обсъждане и приемане на Национален план за действие за енергия от
горска биомаса 2018-2027 г.“**

АНАЛИЗ

**на действащите основни национални стратегически и програмни документи в
областта на горското стопанство и използването на биомаса за производство на топло
и електро енергия**

Консорциум „Фокус Системс – Дан Теа“

28.04.2017 г., гр. София

Анализът е изготвен от екип експерти на „Консорциум „Фокус Системс – Дан Теа“ в изпълнение на договор №71/07.03.2017 г. за разработване на „Национален план за действие за енергия от горска биомаса 2018-2027 г.“ с Възложител – Изпълнителна агенция по горите.

В тази версия на документа са отразени препоръките на членовете на Експертния съвет на ИАГ от заседание на 19.04.2017г.

Въведение

В изпълнение на редица европейски договорености и поети ангажименти, а не на последно място поради осъзнатата необходимост от предприемането на действия за преодоляване на промените в климата и подобряването на сигурността на енергийните доставки, България отдавна е определила като национален приоритет стимулирането на производството и потреблението на енергия от възобновяеми източници, включително и биомаса.

Всички анализи на наличните ресурси, независимо в кой период са правени и по каква методология, отчитат че страната ни разполага с големи количества ресурс особено по отношение на горската биомаса за производство на енергия.

Площта на горските територии в страната към края на 2015 г. възлиза на 4 222 874 ха. Залесената площ е 3 858 000 ха с клековите формации. Държавните горски територии са с площ 3 092 386 ха (73,23 %), от които: 2 906 508 ха (68,83 %) са горски територии управлявани от държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, 174 463 ха (4,13 %) горски територии са стопанисвани от МОСВ¹.

Общият дървесен запас на горите в България възлиза на 681 000 000 м³ стояща дървесина. Съгласно данни от ведомствените отчетни форми на ИАГ-ОГ² процентното разпределение на дървесния запас по видове гори и дървесен видов състав е: широколистни – 55,5 %, в т.ч. дъбове – 21,3 %, бук – 24,0 %, габър – 3,8 %, акация – 1,2 % и др. Иглолистните дървесни видове имат 44,5 % от общия дървесен запас, в т.ч.: бял бор – 21,5 %, черен бор – 10,8 %, смърч – 8,6 %. Средният общ годишен прираст на горите в България е - 13 974 000 м³. Количеството на добитата през 2015 г. дървесина възлиза на 7 040 293 м³ лежаща дървесина (или на 8 389 273 м³ стояща дървесна маса). Средногодишният добив на дървесина от категориите дърва, дребна и вършина, чието използване е напълно подходящо за производство на енергия през последните години възлиза на около 62-63% от общо добиваната дървесина в България, т.е. на около 3 900 000 до 4 400 000 м³.

Настоящият анализ има за цел да направи преглед на основните национални стратегически и програмни документи в областта на горското стопанство и използването на биомаса за

¹ Годишен отчетен доклад на ИАГ за 2015 г., <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/13/index>

² Статистика на ИАГ - ОГФ, форма 3 и 5 ГФ за 2015 г., <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/13/index>

производство на топло и електро енергия. В анализа е включен и преглед на основните нормативни и поднормативни актове в областта на възобновяемите източници на енергия, доколкото те определят и регулират правилата за действие и изпълнението на политиките за развитие в сектора.

Голяма част от разгледаните документи, касаят сектора на възобновяемите източници като цяло, в който се включва и биомасата като един от основните възобновяеми източници на енергия.

I. Хронологичен преглед на действащите основни национални стратегически и програмни документи в областта на горското стопанство и използването на биомаса за производство на топло и електро енергия

В горския сектор на страната има два действащи национални стратегически документа със заложили конкретни цели, приоритети, мерки, оперативни цели и действия в областта на горското стопанство и използването на биомаса за производство на топло и електро енергия. Основен стратегически документ в областта на горския сектор на България е **Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 – 2020 г.**³, приета от Министерски съвет (МС) през ноември, 2013 г. Във визията на Стратегията ясно и точно е подчертано, че „към 2020 г. България ще има жизнени, продуктивни и многофункционални гори, устойчив, конкурентоспособен и иновативен горски сектор, съхранени биологично разнообразие, количество и качество на водните ресурси в горските територии. Секторът ще подпомага икономическото развитие на страната, ще осигурява условия за пълноценна реализация на заетите в него, ще способства в максимална степен за смекчаване на ефекта от промяната в климата и ще гарантира поддържането на здравословна околна среда.“

Освен това третата стратегическа цел на Стратегията директно е насочена към увеличаване на приноса на горския сектор в зелената икономика.

В **Стратегическия план за развитие на горския сектор в Р България, 2014-2023 г.**⁴, който на практика е план за действие за изпълнение на Националната стратегия, е заложила

³ Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 – 2020 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=875>

⁴ Стратегически план за развитие на горския сектор в Р България, 2014-2023 г., http://www.iag.bg/data/docs/strategicheski_plan_za_razvitie_na_gsektor.pdf

оперативна цел 17 за устойчиво производство и потребление на биомаса като възобновяем енергиен източник.

Най-важният стратегически документ на национално ниво към момента на разработване на Плана за действие е **Националната програма за развитие: България 2020**⁵. В Социално - икономическия анализ на този рамков документ е посочено, че сумарния технически потенциал за производство на енергия от ВЕИ в България е приблизително 4 500 ктне годишно. Разпределението му между различните видове източници е неравномерно, като най-голям дял притежават хидроенергията (~31%) и биомасата (~36%). Обърнато е внимание на факта, че страната притежава значителни горски ресурси и развито селскостопанско производство – източници както на твърда биомаса, така и на суровина за производство на биогаз и течни горива. По отношение на намаленията на емисиите на парникови газове най-голям дял има употребата на биомаса за производство на топлинна енергия, следвана от употребата на възобновяеми източници за производство на електрическа енергия и т.н. Като недостатък е посочено, насърчаването на използването на биогорива и биомаса може да доведе до отрицателни ефекти в случай, че не бъде обвързано с ясно дефинирани критерии за устойчивост и произтичащите от тях ограничения.

В Националната програма е формулиран приоритет 7. Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност, който определя фокуса върху гарантиране на енергийната сигурност, насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници, повишаване на енергийната ефективност и др. Предвидено е за реализацията на Подприоритет 7.3 - Достигане на 16% на енергията от възобновяеми източници(ВЕИ) в брутното крайно потребление на енергия до 2020 г. посредством използването на значителния потенциал за развитие им, и създаване на стимули за децентрализирано производство на енергия за отопление и охлаждане от ВИ, насърчаване на инвестициите в технологии за производство и потребление на енергия от ВЕИ, стимулиране на децентрализираното производство на енергия за отопление и охлаждане от ВЕИ и т.н.

Предвидено е държавата да въведе и приложи облекчени административни процедури при присъединяването на малки мощности за производството на енергия от ВИ в бита, както и стимули за ефективност на отоплителни уреди и инсталации, работещи с биомаса. Според

⁵ Националната програма за развитие: България 2020, <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=765>

България 2020 се очаква стимулиране изграждането на инсталации за производство на енергия от ВИ върху покривите и фасадите на сгради. Целевата група, обхваната от мерките, включва домакинствата, които произвеждат и потребяват енергия от ВИ.

Въвеждането и използването на възобновяеми енергийни източници е предвидено и в Подприоритет 3.3 Подкрепа за развитието на изоставащите и подобряване на качеството на живот в селските региони.

Приоритетите в политиката на енергийния сектор на Република България са представени в **Енергийната стратегия на страната до 2020 г.**⁶ Те са насочени към преодоляване на основните предизвикателства пред българската енергетика към настоящия момент.

Освен Енергийната стратегия са разработени и няколко други стратегически и програмни документа, като **Националната дългосрочна програма за насърчаване използването на ВЕИ 2005-2015 г.**, **Националната дългосрочна програма за насърчаване на потреблението на биогорива в транспортния сектор 2008-2020 г.** (отменена през 2016 г.), **Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата в България за периода 2008 – 2020 г.**⁷ . В тази Програма е направена прогноза за енергийното развитие на България към 2020 г., в т.ч. за употребата на възобновяемите енергийни източници и биомасата при условие, че предвидените в нея мерки бъдат изпълнени и при пълно усвояване на посочения в нея потенциал на биомаса към 2020 г.

В **Националния план за действие за енергия от ВИ (НПДЕВИ)** от 2010 г. е цитирано, че „биомасата е ВИ с най-голям потенциал в България“. В него биомасата е посочена като основен източник на възобновяема енергия с дял от 34 %. Този план впоследствие е доразработен по Модела за националните планове за действие в областта на енергията от възобновяеми източници, съгласно посоченото в Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и през 2012г. се приема под името „Национален план за действие за енергията от ВИ“⁸, в който е посочено, че биомасата е най-широко използваният енергиен ресурс в България – главно като дърва за битово отопление в комбинация с въглища.

⁶ Енергийна стратегия на България до 2020 г http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/epsp/22_energy_strategy2020_.pdf

⁷ Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата в България за периода 2008 – 2020 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=461>

⁸ Национален план за действие за енергията от ВИ, 2012 г. по модела за националните планове за действие в областта на енергията от възобновяеми източници съгласно посоченото в Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/eoos/plan_res_2013_.pdf

Документът отбелязва, че през последните години потреблението на дърва за огрев нараства значително поради повишаването на цените на останалите горива и електроенергията. Целта на националния план е да се осигури устойчив преход към ниско въглеродна икономика, основана на съвременни технологии и широко използване на ВИ.

Съгласно него всяка държава-членка е задължена да докладва за напредъка си по постигането на целите на всеки две години. В изпълнение на Директива 2009/28/ЕО за целите на докладването на напредъка на страната в края на 2013 г. е изготвен Вторият национален доклад за напредъка на България в насърчаването и използването на енергията от ВИ⁹.

В доклада е направен цялостен анализ на напредъка на страната в тази област, в т.ч. е направена оценка на напредъка при подобряването на административните процедури, с оглед отстраняване на регулаторни и нерегулаторни препятствия в областта за развитието на електрическата енергия от ВИ.

Особено важни програмни документи, свързани с изменението на климата и с проблематиката „Климат и енергетика” са националните планове за действия по изменение на климата. **Третият национален план за действие по изменение на климата 2013-2020 г.**¹⁰ е от м. май 2012 г. Основна цел на Плана е да очертае рамката на действия в областта на изменение на климата за периода 2013-2020 г., като се анализират и отчитат както международният контекст и новите реалности на глобалната политика в тази област, така и ангажиментите на страната ни като член на ЕС.

Внимание може да се обърне и на **Програмата от мерки за адаптиране на горите в Република България и намаляване на негативното влияние на климатичните промени върху тях**¹¹. В същата е направен широк анализ на темата гори и климат, дефинирани са зони на уязвимост, разработени са песимистични, оптимистични и реалистични сценарии за 2020, 2050 и 2080 г., а в частта с планиране на необходимите дейности и мероприятия е предвидено изпитването на устойчивостта и производствените възможности на някои

⁹ Втори национален доклад за напредъка на България в насърчаването и използването на енергията от ВИ от края на 2013г., <http://www.me.government.bg/bg/themes/vtori-nacionalen-doklad-za-napredaka-v-nasarcxavaneto-i-izpolzvaneto-na-energiyata-ot-vazobnovyaemi-izt-1339-288.html>

¹⁰ Трети национален план за действие по изменение на климата 2013-2020 г. ,<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=760>

¹¹ Програмата от мерки за адаптиране на горите в Република България и намаляване на негативното влияние на климатичните промени върху тях - http://www.iag.bg/data/docs/Programa_ot_merki.pdf

сухоустойчиви дървета и храсти за противоерозионни цели и биомаса и създаване на култури от бързорастящи и сухоустойчиви дървесни видове за производство на енергия.

II. Преглед на нормативната уредба

За целите на анализа особено важна е нормативната уредба в горския сектор, където основен нормативен документ е **Законът за горите** от 2011 г.¹², тъй като именно той създава условия за използването на дървесината като биомаса за енергия. Не на последно място именно в Закона за горите е посочено и нормативното определение за „биомаса“, а именно „биологично разграждащи се продукти или части от продукти, отпадъци и остатъци от биологичен произход от горските територии и свързаните с тях промишлености.“

Законът за горите определя и Изпълнителната агенция по горите и нейните структури за контролни органи във връзка с употребата на биомаса, получена от дървесина, която се използва за електрическа енергия, произведена от ВИ по смисъла на Закона за енергията от възобновяеми източници.

Следва да се посочи, че този основен закон за горския сектор въвежда и известни ограничения. С промените му от 2012 г. в чл. 213. (2) е регламентирано следното: „Забранява се употребата на необработен дървен материал от категориите едра строителна дървесина и средна строителна дървесина - III клас на сортиментност за производство на енергия от биомаса.“

Важно е да се обърне внимание и на **Наредбата за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост**¹³, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти, с която се определят условията и редът за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползване и продажба на дървесина и недървесни горски продукти. С Наредбата са въведени изисквания, ограничения и административни тежести, както за държавните горски предприятия, техните териториални поделения, общинските структури, отговарящи за горите, собственост на общините, така и за потенциалните ползватели и купувачи на дървесина (горско-дървесна биомаса) за производство на енергия. Въпросните изисквания, ограничения и сложни процедури за отдаване ползването и

¹² Закон за горите, 2011 г., http://www.iag.bg/data/docs/ZAKON_za_gorite2017.pdf.

¹³ Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собствености, www.iag.bg/data/docs/NAREDBA_new_2013.doc

продажбата на дървесина, от една страна ограничават потенциалните участници в тях, а от друга страна не им дава необходимата сигурност и устойчивост, за дългосрочни инвестиции в техника, съоръжения и инсталации за производство на биомаса (енергиен чипс, пелети, брикети и др.) и енергия от горско-дървесна биомаса.

В законодателството на страната в областта на ВИ са транспонирани европейските политики и законодателството на ЕС. По-важните закони са **Законът за енергетиката** от 2012 г. и **Законът за енергийната ефективност** от 2012 г. Последният има за цел повишаване на енергийната ефективност като основен фактор за повишаване на конкурентоспособността на икономиката, сигурността на енергийните доставки и опазването на околната среда.

Основен закон в тази област е **Законът за енергията от възобновяеми източници**¹⁴ от 2011 г. (ЗЕВИ), уреждащ обществените отношения, свързани с производството и потреблението на електрическа енергия, топлинна енергия и енергия за охлаждане от възобновяеми източници, газ от възобновяеми източници, биогорива и енергия от възобновяеми източници в транспорта.

От значение за ВИ е и нормативната уредба в областта на опазване на околната среда, която в определени отношения е в пряка или косвена връзка с развитието на възобновяемите енергийни източници като **Закона за опазване на околната среда (ЗООС)**, **Закона за ограничаване изменението на климата**, **Закона за водите**, **Закона за управление на отпадъците** и др.

Подзаконовата уредба в областта на енергията от ВИ, базирана на изискванията на ЗЕВИ обхваща няколко Наредби, с които се транспонира отделни изисквания на Директива 2009/28/ЕО:

- Наредба РД-16-869 от 2.08.2011 г. за изчисляването на общия дял на енергията от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия и потреблението на биогорива и енергия от възобновяеми източници в транспорта¹⁵. С Наредбата се определят правилата за изчисляване на общия дял на енергията от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия и потреблението на биогорива

¹⁴ Закон за енергията от възобновяеми източници, <https://www.me.government.bg/bg/library/energy-from-renewable-sources-act-167-c25-m258-1.html>

¹⁵ Наредба РД-16-869 от 2.08.2011 г. за изчисляването на общия дял на енергията от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия и потреблението на биогорива и енергия от възобновяеми източници в транспорта, <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-rd-16-869-ot-02-08-2011-g-za-izchislyavaneto-na-obshtiya-dyal-na-energiyata-ot-vazobnovyaemi-iztochn-525-c78-m260-2.html>

и енергия от възобновяеми източници в транспорта. Определени са и междинните национални цели като средни стойности за дял на енергия от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия за двегодишни периоди, както следва: от 2011 до 2012 г. включително - 10,72 на сто; от 2013 до 2014 г. включително - 11,38 на сто; от 2015 до 2016 г. включително - 12,37 на сто; от 2017 до 2018 г. включително - 13,69 на сто.

- Наредба № РД-16-1117 от 14.10.2011 г. за условията и реда за издаване, прехвърляне, отмяна и признаване на гаранциите за произход на енергията от възобновяеми източници¹⁶. С нея се уреждат условията и редът за създаване, поддържане и използване на система за издаване на гаранциите за произход.
- Наредба № РД-16-558 от 8.05.2012 г. за набирането и предоставянето на информацията чрез Националната информационна система за потенциала, производството и потреблението на енергия от възобновяеми източници в Република България¹⁷. С тази Наредба се уреждат съдържанието и структурата на информацията, свързана с потенциала, производството и потреблението в Република България на енергия от възобновяеми източници, включително на биогорива и енергия от възобновяеми източници в транспорта, както и условията и редът за актуализирането и поддържането на Националната информационна система за потенциала, производството и потреблението на енергия от възобновяеми източници в България.
- Наредба за критериите за устойчивост на биогоривата и течните горива от биомаса, приета с ПМС № 302 от 26.11.2012 г.¹⁸ С Наредбата се определят критериите за устойчивост на биогоривата и течните горива от биомаса, както и условията и редът за набиране и предоставяне на информация от икономическите оператори,

¹⁶ Наредба № РД-16-1117 от 14.10.2011 г. за условията и реда за издаване, прехвърляне, отмяна и признаване на гаранциите за произход на енергията от възобновяеми източници . <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-rd-16-558-ot-08-05-2012-g-za-nabiraneto-i-predostavyaneto-na-informaciyata-chrez-nacionalnat-524-c78-m260-1.html>

¹⁷ Наредба № РД-16-558 от 8.05.2012 г. за набирането и предоставянето на информацията чрез Националната информационна система за потенциала, производството и потреблението на енергия от възобновяеми източници в Република България, <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-rd-16-558-ot-08-05-2012-g-za-nabiraneto-i-predostavyaneto-na-informaciyata-chrez-nacionalnat-524-c78-m260-1.html>

¹⁸ Наредба за критериите за устойчивост на биогоривата и течните горива от биомаса, Приета с ПМС № 302 от 26.11.2012 г., <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-za-kriteriite-za-ustoichivost-na-biogorivata-i-technite-goriva-ot-biomasa-495-c78-m260-1.html>

включително за мерките, взети за защита на почвите, земите, водите, въздуха и др.; издаване и отнемане на сертификатите за съответствие на суровините, биогоривата и течните горива от биомаса с критериите за устойчивост, както и съдържанието на сертификатите.

- Наредба № Е-РД-04-06 от 28.09.2016 г. за намаляване на тежестта, свързана с разходите за енергия от възобновяеми източници, Обн. - ДВ, бр. 77 от 04.10.2016 г.¹⁹ С тази Наредба се определят условията и редът за предоставяне на помощ за намаляване на тежестта, свързана с разпределяне на разходите, произтичащи от задълженията за изкупуване на електрическата енергия, произведена от възобновяеми източници, определени от Комисията за енергийно и водно регулиране.

III. Анализ и обсъждане на действащите основни национални стратегически и програмни документи в областта на горското стопанство и използването на биомаса за производство на топло и електро енергия

В Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България (2013-2020 г.)³, една от основните цели и два от приоритетите ѝ (схема 1) са пряко свързани с темата за устойчивото производство и потребление на биомаса като възобновяем енергиен източник, влиянието на горите върху изменението на климата и горско-дървесната биомаса:

Стратегическа цел 3	Увеличаване на приноса на горския сектор в зелената икономика
Приоритет 1	Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на последиците от измененията в климата.
Приоритет 4	Използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика.

¹⁹ Наредба № Е-РД-04-06 от 28.09.2016 г. за намаляване на тежестта, свързана с разходите за енергия от възобновяеми източници, Обн. - ДВ, бр. 77 от 04.10.2016 г., <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-e-rd-04-06-ot-28-09-2016-g-za-namalyavane-na-tejestta-svarzana-s-razhodite-za-energiya-ot-567-c78-m260-2.html>

НСРГСРБ 2013 - 2020 г. дефинира мярка 4.1. "Устойчиво производство и потребление на биомаса като възобновяем енергиен източник", която цели да създаде условия за изпълнението на Енергийната стратегия на Република България за достигането на 16 % дял на енергията от ВИ в брутно крайно потребление на страната след 2020 г.

В Стратегическия план за развитие на горския сектор в Р България, 2014-2023 г.⁴ е формулирана оперативна цел 17 за насърчаване на устойчивото производство и потребление на биомаса като възобновяем енергиен източник. За постигането на целта са определени и следните дейности, както следва:

- 17.1. Проучване, анализ и оценка на потенциала на горските територии в България относно възможностите за производство на енергия от дървесна биомаса;
- 17.2. Разработване на Национална програма за устойчиво производство и потребление на дървесна биомаса за енергийни нужди, която да съдържа съответните критерии за устойчивост;
- 17.3. Разработване и прилагане на добри практики за създаване и управление на интензивни горски култури за добив на биомаса и определяне на нормите за остатъци след сечта (съгласно Третия НПДИК 2013 -2020 г.).

Освен това, са предвидени и цели и дейности свързани с климатичните промени и ролята на горите за намаляване на емисиите на CO₂. В Оперативна цел 1 „Увеличаване на площта на горите, дървесния запас и запаса на въглерод в горските територии”, са заложили конкретни дейности, свързани с осъществяване и надграждане на мерките, предвидени в Третия НПДИК 2013-2020г. за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство” за увеличаване на площта на горите, усвояване на „незалесена площ за залесяване” в горски територии, разработване на финансов механизъм за стимулиране на дейностите по създаване на нови гори чрез данъчни облекчения и др. Очакваните резултати от тези дейности са най-общо:

- Увеличаване на лесистостта в страната;
- Увеличаване на поглъщането на парникови газове;
- Смякчаване на въздействията от климатичните промени.

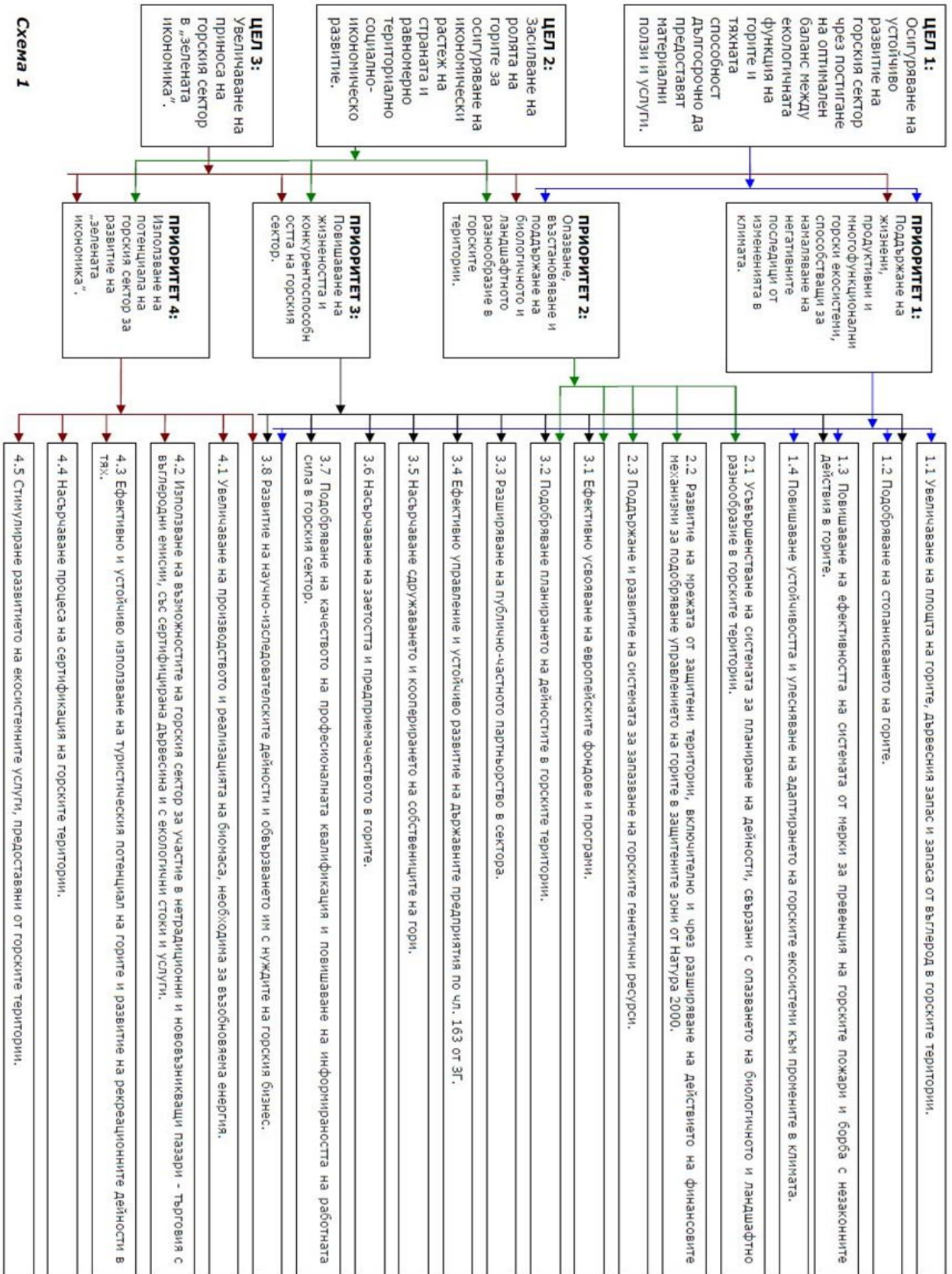

Схема 1

Основните предизвикателства пред българската енергетика към настоящия момент, посочени в Енергийната стратегия на България до 2020 г.⁶, са:

- 1) високата енергийна интензивност на Брутния вътрешен продукт (БВП) – въпреки положителната тенденция за подобряване, енергийната интензивност на националния БВП е с 89% по-висока от средната за ЕС (при отчитане на паритета на покупателната способност);
- 2) високата зависимост от внос на енергийни ресурси – България осигурява 70 % от брутното си потребление чрез внос. Зависимостта от внос на природен газ, суров нефт и ядрено гориво е на практика много висока и все още има традиционно едностранна насоченост от Руската федерация.
- 3) необходимостта от екологосъобразно развитие - светът и България са изправени пред предизвикателствата от промените в климата, повлияни от нарастването на количеството на емисиите от парникови газове.

В Националната дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата в България за периода 2008 – 2020г.⁷ е направена прогноза за енергийното развитие на България до 2020 г., в т.ч. за употребата на възобновяемите енергийни източници и биомасата. Предвидено е през 2020 г. при пълно усвояване на представения в Програмата енергиен потенциал от биомаса, дялът ѝ да достигне 8,5 % в брутното вътрешно потребление. Около 38 % от потребената биомаса през 2020 г. се очаква да бъде използвана за производство на електрическа и топлинна енергия, което възлиза на около 837 хил. тне. От това количество, за производството на топлинна енергия ще бъде използвана около 70 % от биомасата, а съответно за производство на електрическа енергия – около 30 %. Дялът на биомасата в крайното енергийно потребление ще достигне 10,7 %. Най-голям относителен дял ще имат домакинствата – 55,8 %, следвани от транспортния сектор – 25,4 %, селското стопанство и др. В последния национален стратегически и програмен документ „Националният план за действие за енергията от ВИ“, 2012 г. по Модела за националните планове за действие в областта на енергията от възобновяеми източници съгласно посоченото в Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета⁵ е посочено, че капацитетът на горската биомаса към базовата 2006 г. възлиза на около 2,5 млн. тона, 8 089 481 пространствени куб. м или на около 750 ktоe.

Конкретни данни за използването на горско-дървесната биомаса за енергийни цели са посочени във Втория национален доклад за напредъка на България в насърчаването и използването на енергията от ВИ⁹. В доклада биомасата и по-конкретно дървата за отопление са определени като основен възобновяем източник, използван за отопление. Потреблението на биомаса всяка година се увеличава и през 2012 г. то съставлява 91 % от потреблението в сектора за топлинни и охладителни цели. През 2012 г. за енергийни цели са използвани 8 487 753 пр. м³ дървесина (772 ktоe), от които 8 300 000 пр. м³ в домакинствата за отоплителни цели (755 ktоe). За сравнение през 2010 г. са използвани за енергийни цели общо 7 961 150 пр. м³ дървесина, от които 7 918 006 пр. м³ в домакинствата, а през 2011 г. за енергийни цели са използвани 8 379 824 пр. м³ дървесина (762 ktоe), от които 8 187 361 пр. м³ в домакинствата за отоплителни цели.

Освен дървата за отопление, като дървесна биомаса се използват и дървесните отпадъци и техните производни. Те също имат голям енергиен потенциал, но са със слаба степен на количествена концентрация и често пъти този ресурс е отдалечен от населените места. През 2011 г. за енергийни цели са потребени 689 671 т (169 ktоe) дървесни отпадъци, от които 678 128 т (166.3 ktоe) са потребени в сектор „Индустрия”. В основната си част, това са отпадъци от производството на хартия, картон и изделия от хартия и картон (574 503 т/140.9 ktоe, производството на дървен материал и изделия от дървен материал и корк, без мебели и от производството на изделия от слама и материали за плетене (96 237 т/23.6 ktоe) и от производството на мебели (6 395 т/ 1.6 ktоe). За сравнение през 2010 г. е отчетено общо потребление на 598 459 т (146.75 ktоe) дървесни отпадъци. През 2012 г. за енергийни цели са потребени 854 873 т дървесни отпадъци (209,65 ktоe), от които 688 964 т (169 ktоe) са потребени в сектор „Индустрия” и 165 909 т (40.7 ktоe) в сектор „Домакинства, търговия и обществени услуги”.

В Третия национален план за действие по изменение на климата 2013-2020 г.¹⁰ са направени анализи по сектори и са заложили по сектори политики и мерки за постигане на целите на страната по отношение изменението на климата, съответно в секторите – Енергетика, Промисленост, Бит и услуги, Транспорт, Отпадъци, Селско стопанство, Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство-, „ЗПЗГС“ (LULUCF - Land Use, Land Use Changes and Forestry), Образование и наука. Те са съобразени с потенциала на националната икономика за намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ). Основният

извод от секторните анализи на емисиите на ПГ е, че България е постигнала намаление на емисиите на ПГ с над 65.014 Mt (около 52.22 %) в сравнение с базовата 1988 г. Съществен принос за намаляване на въглеродната интензивност на електроенергийния микс на страната има производството на електрическа и топлинна енергия от възобновяеми източници.

Балансът между емисии и поглъщане на парникови газове в сектор „ЗПЗГС“ е в полза на поглъщането. Поглъщатели са териториите, заети от гори, пасища и ливади. През последните 21 години, поглъщането на парникови газове в сектора компенсира между 11,35 %-19,9 % от общите емисии на парникови газове в България. С най-голяма роля за поглъщането и складирането на въглерод (94-95 % от общото поглъщане за сектора) са териториите, заети от гори. Горите са основен поглъстител на въглероден диоксид (CO₂) и имат водещо значение при усвояване на въглерода чрез фотосинтеза.

IV. Анализ и обсъждане на нормативната уредба

Особено важна за въвеждането на ВИ за производство на енергия е и нормативната уредба в страната. В Закона за горите, 2011 г.¹² също са създадени определени условия за поощряване използването горско-дървесната биомаса за енергийни цели. В чл.88, ал.5, т.2 е дадена възможност, плантациите от дървесни и храстови видове, създадени с цел ускорено производство на биомаса да не се стопанисват като гора, т.е. без режим. Освен това, в Закона за горите (ЗГ) са дадени възможности за дългосрочни договори за аренда и наеми– до 30 години за държавни и общински горски територии, което би насърчило създаването на енергийни култури. С цел дългосрочно планиране на дейностите, както в държавните горски предприятия, така и в дърводобивните и дървопреработвателните фирми и фирмите за добив на биомаса и на дървесина в чл. 116. (1) от ЗГ е регламентирано, че “Държавните предприятия могат да сключват с търговци дългосрочни договори за срок до 15 години за: 1. добив на дървесина; 2. продажба на дървесина”. По този начин се създава възможност за: сигурност относно дървесния ресурс, инвестиции в нова техника, оборудване, инфраструктура, квалификация на работниците и кадрова обезпеченост, устойчиво производство, стопанисване и изпълнение на предвиденото ползване в горите.

От подзаконовата нормативна уредба в горите от значение е Наредбата за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии – държавна и общинска собственост и за продажба на добитите дървесина и недървесни горски продукти от 2011

г.¹³ Независимо от тежките процедури за отдаване на ползването и за продажбите на дървесина, в Наредбата са регламентирани условията, при които Държавните горски предприятия могат да сключват дългосрочни договори за възлагане на добива на дървесина за срок до 15 години. Освен това, в Наредбата са прецизирани и начините на продажбата на дървесина, която се извършва по един от следните начини: на стояща дървесина на корен или на добита дървесина. Държавните предприятия, както и общините - собственици на гори, могат да сключват с търговци дългосрочни договори за продажба на стояща дървесина на корен след провеждане на конкурс.

С основния Закон за енергия от възобновяеми източници¹⁴ се въвеждат механизми с цел да се повиши интереса от страна на инвеститори за производство на енергия от биомаса. Особено важни цели на този закон са:

- насърчаване на производството и потреблението на енергия, произведена от възобновяеми източници;
- създаване на условия за повишаване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия чрез производство и потребление на електрическа енергия, топлинна енергия и енергия за охлаждане от възобновяеми източници.

В допълнение към националните стратегически и планови документи, Законът делегира на общините да разработват свои дългосрочни и краткосрочни програми за насърчаването на използването на енергията от възобновяеми източници и биогорива.

Преглед на публични източници (интернет страници на общини) показва, че голяма част от тях са приели такива програми като най-често те са със срок на действие до 2016-2017г. и липсва конкретна информация за изпълнението им.

V. Заключение и изводи

На базата на прегледаните документи може да се заключи, че България изпълнява ангажиментите си по отношение на транспонирането на европейското законодателство в областта на възобновяемите източници, разработени са голям набор от стратегически и планови документи, събира се изискваната от ЕС статистическа информация за целите на докладването.

Разработените документи във всички случаи предвиждат конкретни цели, мерки, дейности във връзка с възобновяемите източници на енергия, в частност и с горско-дървесната биомаса, като в немалко документи се правят анализи на наличния ресурс и се оценява

неговото потребление. Прави впечатление, че липсва публична систематизирана и най-вече актуална информация за наличния ресурс, както и за неговото териториално разпределение, липсва и информация, която би фокусирала интереси на потенциални производители, възможностите за публично-частни партньорства също донякъде се пренебрегват.

Дори и на национално ниво в някои случаи се наблюдава отстъпление от първоначално заложи цели – напр. в Националния план за действие за енергия от ВИ от 2012 г. изрично е посочено, че законодателството ще бъде изменено, за да се регламентира задължително използване на ВИ в нови сгради, като изключение ще се прави само за сгради, за които не съществува възможност за въвеждане на индивидуални системи за производство на енергия от ВИ, които обаче ще трябва да приложат други мерки за опазване на околната среда. Законът за енергията от ВИ в изменението си от 2014 г. предвижда, само ако е технически възможно и икономически целесъобразно, най-малко 15 % от общото количество топлинна енергия или енергия за охлаждане в новите сгради да е произведена от ВИ.

В допълнение към стандартните стимули, предвидени на национално ниво в Закона за енергията от ВИ, не се наблюдава активно реализиране на местни или регионални политики – залаганите общински мерки и цели, касаят предимно общи положения (напр. информирание на потенциални инвеститори за възможностите).

Като цяло липсва актуална информация за изпълнението на мерките и целите в плановите документи (последният Национален доклад за напредъка в насърчаването и използването на енергията от ВИ е от 2013 г.).

В заключение може да се обобщи, че са разработени много на брой политики, закони, наредби и др., но те не конкретизират достатъчно възможностите и ролята на горско-дървесната биомаса за използването ѝ за енергийни цели. Това определя до голяма степен необходимостта от разработването на настоящия План за действие като конкретен стратегически документ за очертаване ролята на тази биомаса за производство на енергия. Освен това са необходими и съответни текстове в нормативната уредба, уреждащи и стимулиращи използването на горско-дървесната биомаса за производство на енергия, както и разработването и прилагането на финансови, данъчни и др. механизми за поощряване на този процес..

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Годишен отчетен доклад на ИАГ за 2015 г., <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/13/index>;
2. Статистика на ИАГ - ОГФ, форма 3 и 5 ГФ за 2015 г., <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/13/index>;
3. Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 – 2020 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=875>;
4. Стратегически план за развитие на горския сектор в Р България, 2014-2023 г., http://www.iag.bg/data/docs/strategicheski_plan_za_razvitie_na_gsektor.pdf;
5. Националната програма за развитие: България 2020 <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=765>
6. Енергийна стратегия на България до 2020 г. http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/epsp/22_energy_strategy2020_.pdf;
7. Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата в България за периода 2008 – 2020 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=461>;
8. Национален план за действие за енергията от ВИ, 2012 г. по Модела за националните планове за действие в областта на енергията от възобновяеми източници съгласно посоченото в Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/eoos/plan_res_2013_.pdf;
9. Втори национален доклад за напредъка на България в насърчаването и използването на енергията от ВИ от края на 2013г., <http://www.me.government.bg/bg/themes/vtorinacionalen-doklad-za-napredaka-v-nasarchavaneto-i-izpolzvaneto-na-energiyata-ot-vazobnovyaemi-izt-1339-288.html>;
10. Трети национален план за действие по изменение на климата 2013-2020 г. <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=760>;
11. Програмата от мерки за адаптиране на горите в Република България и намаляване на негативното влияние на климатичните промени върху тях - http://www.iag.bg/data/docs/Programa_ot_merki.pdf
12. Закон за горите, 2011 г., http://www.iag.bg/data/docs/ZAKON_za_gorite2017.pdf;

13. Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии- държавна и общинска собственост и за продажба на добитите дървесина и недървесни горски продукти, <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/3/index>;
14. Закон за енергията от възобновяеми източници, <https://www.me.government.bg/bg/library/energy-from-renewable-sources-act-167-c25-m258-1.html>;
15. Наредба РД-16-869 от 2.08.2011 г. за изчисляването на общия дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия и потреблението на биогорива и енергия от възобновяеми източници в транспорта, <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-rd-16-869-ot-02-08-2011-g-za-izchislyavaneto-na-obshtiya-dyal-na-energiyata-ot-vazobnovyaemi-iztochn-525-c78-m260-2.html>;
16. Наредба № РД-16-1117 от 14.10.2011 г. за условията и реда за издаване, прехвърляне, отмяна и признаване на гаранциите за произход на енергията от възобновяеми източници. <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-rd-16-558-ot-08-05-2012-g-za-nabiranjeto-i-predostavyaneto-na-informacijata-chrez-nacionalnat-524-c78-m260-1.html>;
17. Наредба № РД-16-558 от 8.05.2012 г. за набирането и предоставянето на информацията чрез Националната информационна система за потенциала, производството и потреблението на енергия от възобновяеми източници в Република България, <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-rd-16-558-ot-08-05-2012-g-za-nabiranjeto-i-predostavyaneto-na-informacijata-chrez-nacionalnat-524-c78-m260-1.html>;
18. Наредба за критериите за устойчивост на биогоривата и течните горива от биомаса, приета с ПМС № 302 от 26.11.2012 г., <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-za-kriteriite-za-ustoichivost-na-biogorivata-i-technite-goriva-ot-biomasa-495-c78-m260-1.html>;
19. Наредба № Е-РД-04-06 от 28.09.2016 г. за намаляване на тежестта, свързана с разходите за енергия от възобновяеми източници, Обн. - ДВ, бр. 77 от 04.10.2016 г., <https://www.me.government.bg/bg/library/naredba-e-rd-04-06-ot-28-09-2016-g-za-namalyavane-na-tejestta-svarzana-s-razhodite-za-energiya-ot-567-c78-m260-2.html>;